

Till

Skolverket

u.remissvar@regeringskansliet.se

u.s.remissvar@regeringskansliet.se

Dnr: U2025/00630

Remissyttrande avseende Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande SOU 2025:19

Inledning

Svenska Tornedalingars Riksförbund-Tornionlaaksolaiset, STR-T, är företrädare för den nationella minoriteten tornedalingar, kväner och lantalaiset samt minoritetsspråket meänkieli.

Kunskaper om de nationella minoriteterna i läroplanen

De fem nationella minoritetsgrupperna - judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar, kväner, lantalaiset - motsvarar tillsammans cirka 10 % av Sveriges befolkning och är därav en del av landets kulturarv och historia. Alla de fem nationella minoriteterna har egen historia, egna språk och en egen kultur som skiljer sig från majoritetsbefolkningens. För elever tillhörande någon av de nationella minoriteterna är den kunskap som förmedlas av skolan till yttersta vikt för att få kännedom om sin egen bakgrund, historia och förståelse för den samhällssituation de lever i idag. Kunskap om de nationella minoriteterna är givetvis viktig även för elever som inte själva tillhör någon av de nationella minoriteterna. Alla elever behöver få kännedom om landets historia, och de människor som levt sida vid sida under samhällets uppbyggnad och utveckling. Kunskaper om de nationella minoriteterna skapar således en förståelse för de människor som levt och verkat inom Sveriges nuvarande gränser. Kunskap om de nationella minoriteterna behöver värdesättas i skolan och särskilt lyftas i grundskolans läroplan.

STR-T motsätter sig därmed starkt de föreslagna förändringar som uttrycks i remissen under rubriken nationella minoriteter. Föreslagna förändringar innebär en stark nedprioritering av skolans kunskapsförmedling om de nationella minoriteterna. STR-T anser snarare att läroplanerna ska stärka och framhäva vikten av att skolans utbildning inkluderar kunskaper kring de nationella minoriteterna. Det räcker inte att hänvisa till en övergripande värdegrund, nationella minoriteter måste lyftas fram som en prioriterad kunskapsfråga och även fortsättningsvis tydligt formuleras under läroplanens kunskapsmål.

STR-T anser därutöver att de nationella minoriteterna också fortsättningsvis ska namnges i läroplanen. Okunskapen om vilka grupper som utgör de nationella minoriteterna är hög i samhället, vilket kunde konstateras i Novus rapport (2018). Det räcker inte att hänvisa till att de

nationella minoriteterna anges i lagen, då det inte kan förväntas av vare sig lärare, skolhuvudmän eller andra som arbetar inom skolans värld att de ska behöva använda lagboken parallellt för att tolka innehållet i grundskolans läroplan. Läroplanen behöver vara tydligt skriven och innehållet formulerad på ett tillgängligt och tolkningsbart vis, för att läroplanens innehåll ska kunna användas på det avsedda viset av alla som arbetar inom skolans värld.

Det behöver även fortsättningsvis konkretiseras och tydligt uttryckas vilka kunskaper om de nationella minoriteterna som grundskolans elever förväntas förvärva, likt Lgr 22 som benämner "kultur, språk, religion och historia". Om dessa kunskapsområden inte uttrycks explicit i grundskolans läroplan, kan det resultera i att utformningen av framtida kursplaner inte tar samma hänsyn vid eller lägger tonvikt i att konkretisera vilka huvudmål som ska behandlas i de enskilda kursplanerna. Kunskaper om de nationella minoriteterna bör utöver huvuddelarna kultur, språk, religion och historia givetvis därutöver konkretiseras ytterligare i enskilda kursplaner.

En försvagning av dessa skrivningar, som framkommer i remissen, är inte i linje med Sveriges internationella åtaganden eller det behov av ökad kunskap som finns i samhället. Skolan har ett avgörande ansvar för att skapa förståelse, kunskap och medvetenhet om Sveriges nationella minoriteter. Detta ansvar måste fortsatt framhävas och återspeglas i grundskolans läroplan.

Övriga synpunkter gällande skrivningar om nationella minoriteter

STR-T tar även avstånd från den föreslagna formuleringen som lyder:

*"Till detta hör kunskaper om vårt svenska, nordiska och västerländska kulturarv **samt** om de nationella minoriteterna".*

De nationella minoriteternas kultur är en del av det svenska, nordiska och västerländska kulturarvet även om de nationella minoriteternas kulturer skiljer sig från den svenska majoritetsbefolkningen. Vi föreslår i stället följande formulering.

*"Till detta hör kunskaper om vårt svenska, nordiska och västerländska kulturarv **inklusive** om de nationella minoriteterna".*

Synpunkter på läroplanens skrivningar om kulturarv och mångfald

Remissen innehåller formuleringar som framhäver grundskolans utbildning som en del i fostran, där överföring av kulturarvet inkluderas. Vidare skrivs att kulturarvet ska utgöra en gemensam referensram för alla i Sverige. Innehållet i denna gemensamma kulturella referensram, specificeras inte. Samtidigt föreslås borttagande av skrivelser från Lgr 22 som syftar till förståelse för landets kulturella mångfald. Detta skapar en ensidig riktning.

STR-T anser att skolan ska främja en värdegrund baserad på respekt för människors lika värde, jämställdhet, grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter, samtidigt som skolan även fortsättningsvis bör vara en tillåtande plats som inkluderar mångfald i kulturella uttryck. Vi anser att en sådan inriktning stärker elevernas identitet och förståelse för det egna och det svenska kulturarvet, samtidigt som den främjar öppenhet och respekt för olikheter.

STR-T vill även uppmana Skolverket att se över läroplanens överensstämmande med Sveriges lagar, för att undvika skrivelser som riskerar att skapa motsättningar. En sådan motsättning kan utgöras av språklagen och följande citat.

”I djupare mening är utbildning och fostran en fråga om att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner, språk och kunskaper – från en generation till nästa. Därför ska skolan förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör en gemensam referensram för alla i det svenska samhället [...]

*Stycket lyfter bland annat vikten av kunskaper om kulturarvet och hur **kulturarvet utgör en gemensam referensram för alla i Sverige**. På så sätt bidrar förslaget till kulturell integration.” s. 615.*

4 § 1 språklagen (2009:600) anges att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken.

*Det allmänna ska även i övrigt främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. **Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt.***

Synpunkter gällande hänvisningar till konventioner och överenskommelser

STR-T anser att tydlighet och tillgänglighet i läroplaner är ett stöd för alla som arbetar inom skolans värld. Därför anses det av vikt att läroplanen även fortsättningsvis hänvisar till de konventioner och överenskommelser som ska ligga till grund för skolans arbete och värdegrund, såsom barnkonventionen.

Inkonsekvensen som problematiseras kan undvikas genom att inkludera samtliga överenskommelser och konventioner som är av vikt för skolans arbete, så som FNs konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning samt Europarådets ramkonvention om skydd av nationella minoriteter.

Phonics

STR-T är av uppfattningen att tydliga och tillgängliga formuleringar är en styrka och ett stöd för alla som arbetar inom skolan. Det inkluderar skrivningar om specifika evidensbaserade undervisningsmetoder som ska inkluderas i skolans undervisning. Därför välkomnas

formuleringar i läroplanen som lyfter implementering av Phonics som en del av läsundervisningen i grundskolans tidigare årskurser samt svenska som andraspråk.

Phonics bör även implementeras inom modersmålsundervisning, i de fall modersmålets skriftsystem bygger på den alfabetiska, fonematiska principen.

Synpunkter gällande ämnet modersmål och flerspråkighet

STR-T anser att flerspråkighet är en styrka som öppnar dörrar till nya erfarenheter, kunskaper och förståelse för världen. Flerspråkighet är en tillgång för både samhälle och individ. Remissen uttrycker ett vad som kan uppfattas ensidigt fokus på svenska där ämnet modersmål och flerspråkighet generellt inte ges det utrymme som förtjänas. Flerspråkighet är naturligt och majoriteten av jordens befolkning är flerspråkig.

Europeiska rådet enades i Barcelona år 2002 om att bidra till att medborgare i EU ska kunna kommunicera på minst tre språk. Språkkompetenser bidrar till ökad rörlighet och anställningsbarhet, och även till personlig utveckling. Detta är viktigt inte enbart på europeisk nivå utan även på lokal nivå, till exempel för Tornedalen. Kunskaper i minoritetsspråket meänkieli är viktigt inte enbart för individen i direkt led, utan även för området eftersom människors möjligheter ger ekonomisk tillväxt till området.

Ett minoritetsspråk gör det möjligt för barn att bli flerspråkiga på ett naturligt sätt då barnet ofta redan har kopplingar till språket. Minoritetsspråket är nyckeln till ens egen historia och kultur, och därigenom även till en ökad förståelse för andra människor.

Theres Brännmark, adjunkt i svenska vid Luleå tekniska universitet, lyfter i sin doktorsavhandling *Språklig mångfald och makt, De nationella minoritetsspråken finska, meänkieli och samiska i norrbottnisk grundskolekontext* (2024) hur undervisningen i nationella minoritetsspråken meänkieli, finska och samiska ofta osynliggörs i norrbottniska skolor. I doktorsavhandlingen problematiseras att skolans läroplan inte normaliserar flerspråkighet, något som skapar hinder för språklig inkludering av skolan.

STR-T framhäver vikten av att vid översyn av ämnet modersmål utgår från slutsatserna i slutbetänkandet På språklig grund (SOU 2025:9) som publicerades 31 januari 2025. Betänkandet framhåller att modersmålsundervisning utgör både ett eget värde i sig samtidigt som det även kan fungera som ett instrument för annat, exempelvis utveckling av läsförmågan, främjandet av kognitiva förmågor och lärandet i andra skolämnen. Utredningen konstaterar vidare att modersmålsundervisning varken har negativ påverkan på skolresultat, integration eller svensk språkutveckling. SOU 2025:9 framhåller också att tillgången till modersmålsundervisning är olikvärdig i landet.

Slutsatserna från betänkandet visar tydligt vikten av modersmålsundervisning. Ämnet behöver ges reglerad undervisningstid för att öka likvärdigheten runt om i landet. Därutöver behöver undervisningstiden för modersmål i nationella minoritetsspråk, regleras både inom och utanför

förvaltningsområden. Inom förvaltningsområden behöver de nationella minoritetsspråken synliggöras och inkluderas ytterligare.

STR-T vill därutöver se ökad möjlighet att läsa nationella minoritetsspråk inom ramarna för moderna språk med likvärdiga förutsättningar gällande exempelvis meritpoäng som för övriga moderna språk.

Sammanfattning

STR-T uppmanar att,

- **läroplanerna ska stärka och framhäva vikten av kunskaper om de nationella minoriteterna.**
- **kunskap om de nationella minoriteterna fortsatt formuleras i mål-delen av läroplanens kunskapsmål, och inte enbart i skolans värdegrund.**
- **övergripande kunskapsmål om de nationella minoriteterna specificeras.** Lgr22 framhåller kunskap om de nationella minoriteternas kultur, språk, religion och historia, STR-T anser att dessa specifikaationer även fortsatt ska framhåvas under grundskolans mål.
- **de nationella minoritetsgrupper namnges i läroplanen**, det är av vikt att namnge vilka de fem nationella minoritetsgrupperna är med namn, för att skapa tydlighet för alla som arbetar i skolan.
- **formuleringen nedan som hänvisar till kunskaper om kulturarvet omarbetas, så att de nationella minoriteternas kultur erkänns som en del av landets kulturarv.** Majoritetsbefolkningen och de nationella minoritetsgrupperna har under lång historisk tid samexisterat inom det som idag utgör Sveriges gränser, det behöver avspeglas i läroplanen.

STR-T föreslår omformuleringen: *”Till detta hör kunskaper om vårt svenska, nordiska och västerländska kulturarv **inklusive** de nationella minoriteterna.”*

- **tillåta kulturell mångfald.** Sverige idag präglas av kulturell mångfald. Skolan ska även fortsatt vara en plats där mångfald i kulturella uttryck tillåts inom ramarna för en gemensam värdegrund.
- **samtliga konventioner och överenskommelser som ska vara till grund för skolans uppdrag, benämns och tydliggörs i grundskolans läroplan.**
- **den evidensbaserade undervisningsmetoden Phonics även implementeras för ämnet modersmål** i de fall språket har ett skriftsystem som bygger på fonematisk, alfabetisk skrift.

- **flerspråkighet normaliseras och lyfts som en resurs**, flerspråkighet är en resurs för både individ och samhälle vilket bör framhävas som sådan i läroplanerna.
- **undervisningstiden för ämnet modersmål regleras.**
- **utöka elevers möjlighet att läsa ett nationellt minoritetsspråk inom ramarna för moderna språk** samt ökad språklig inkludering av de nationella minoritetsspråken i skolor inom förvaltningsområden.

Remissvaret är berett av *Nina Kostet och Mikaela Omark* på uppdrag av

Ordförande *Göran Fjällborg* Svenska Tornedalingars Riksförbund- Tornionlaaksolaiset